

מכות ז

עניין: סנהדרין ההורגת אחת בשבוע נקראת חבלנית

מי השילוח פרשת כי-תשא

והסירותי את כפי וראית את אחרי ופני לא יראו. בגמ' (ברכות ז.) מלמד שהראה הקב"ה למשה קשר של תפילין, תפלין מרמזין על דביקות וחיבור כמו (בראשית ל, ח') נפתולי אלקים. היינו שאנו מקושרין בהקב"ה אף כי יעבור עלינו מה לא נתפרד ממנו, ותפלין דמארי עלמא כתיב בהו מי גוי גדול (ברכות ו.) היינו שהש"י משתבח בישראל שהם מתקשרין בו וגם הש"י נקשר בהם אף כי יחטאו לא יהיה נתוק מהם אהבתו. ופני לא יראו היינו שהש"י הראה למשה את כל הנעשה מן העבר ראה ברור כל מה שהש"י היה בונה מזה המעשה וזה וראית את אחורי היינו העבר, ופני לא יראו היינו ההווה לא הראה לו הקב"ה, מפני כי כל קבלות העונשין על ידו נאמרו, ולכן לא היה יכול כביכול להראות לו ההווה איך שלימותו עם ישראל בהווה, וזה נאמר (בגמ') (מדרש תנחומא חקת ח') דברים שלא נאמרו למשה נאמרו לרבי עקיבא שנאמר כל יקר ראתה עיני היינו שראה כל התפלין שגם בהווה נראה לו כי לב הש"י שלם עם ישראל, וזה שנזכר בגמ' (מכות ז.) אמר ר"ע אלו הייתי בסנהדרין לא היה נהרג אדם מעולם, לפי שראה כי תמיד לב הקב"ה שלם עם ישראל.

צדקת הצדיק

[קעה] צריך ליזהר מלגרום צער לשום בריה, אפילו לצורך מצוה, כמו שדרשו (ב"ב ח:) ופקדתי על כל לוחציו. אפילו גבאי צדקה. ואדונירם על המס דשלמה המלך ע"ה לחצוב אבנים לבנין בית המקדש, דאין לך מצוה גדולה מזו, נענש מדה כנגד מדה דרגמו בו אבן. והיינו דמס נקרא מה שיותר לפי הכח, וכמו שאמרו (לרחבעם) אביך הכביד את עולנו וגו', כמו שאיתא במגילה (יא.) באחשורוש שהכל נעשו רשים, שנאמר וישם המלך אחשורוש מס. והוא מקרא דשרי מסים למען ענותו דהוראת מס היינו כשהוא בהכבדה לענות נפש, ועל זה נענשים גם כשהוא למצוה. ואמרו ז"ל בתנא דבי אליהו (רבה פכ"ד) אפילו אבן שנסקל (אדם) בו ועץ שנצלב בו עתידין ליתן את הדין, והיינו אפילו במחויבי מיתת בית דין. ולכך היו הסנהדרין מתענים אותו היום (סנהדרין סג.) לכפר על נפשותם, וסנהדרין ההורגת וכו' נקרא חובלנית (מכות ז.), אעפ"י שהוא בדין נענש, דגם כל שחבירו נענש על ידו (אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה, שבת קמט:). וההורג שוגג חייב גלות אעפ"י שהלה מחויב מיתה, כמו שאמרו ז"ל (מכות י:) שהקב"ה מזמנם להורג בשוגג ובמזיד בלא התראה לפונדק אחד זה מת וזה גולה), דמגלגלין וכו'. ואעפ"י שהוא מצוה ובערת הרע מקרבך, מכל מקום הרי גורם צער למעלה ח"ו. כמו שאיתא (מגילה י:) שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים, ואיתא (סנהדרין מו.) בשעה שאדם מצטער שכינה מה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי וכו'. וכל שכן בצערן של צדיקים, אפילו שהוא כפיה לדבר מצוה.

מהר"ל חידושי אגדות

נקראת חבלנית. פי' (ז' ע"א). סנהדרין ההורגת כאשר ישראל צדיקים אחת בשבוע נקראת חבלנית אין לחוש להרבה שופכי דם, שאם יש לחוש כבר אמרו (סנהדרין מ"ו א') ב"ד מכין ועונשין אף שלא מן הדין לעשות סייג לתורה. (אבל) אלא איירי

כאשר ישראל צדיקים ואין צריכין לעשות סייג אם הורגת אחת לשבעה שנים ע"י שלא היו מלמדין בזכות הגדון נקראת חבלנית. כי הב"ד צריכין שיהיה עיקר שלהם טוב וכאשר עיקר שלהם טוב מבקשים ומחפשים הטוב, וכאשר אין עושים כך נקראים חבלנית. ורשב"ג אמר אף הם מרבים [שופכי] דמים מפני כי יסמכו על זה וישפכו דם. ומה שאמר שיהיו מרבים שופכי דם ולא שאר חטאים, מפני כי כבר אמרנו ב"ד מכין ועונשין שלא מן הדין כאשר יראה הדור פרוץ בעבירה ולא יהיו מרבים, אבל גבי שפיכות דמים אם היה אחד לבד נהרג קודם שהיו עושין גדר, מי יחזיר נשמתו של זה דשקול נשמתו של אדם כמו כל העולם. ולכך על שפיכות דם יש להקפיד שלא יהיו מרבים.

בן יהוידע

דף ז'. ההורגת אחת בשבוע נקראת חבלנית. כ"ל הטעם שהיה להם להתפלל שלא יבא ליום דבר כזה, וכמו ענין דאמרו לקמן דף י"א ע"ס: